

Suomen erityiskasvatuksen liitto ry.
Finlands specialpedagogiska förbund rf.

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Viite: OKM025:00/2012
Lausuntopyyntö ehdotuksesta koulutuksellisen tasa-arvon
toimenpideohjelmaksi

**LAUSUNTO EHDOTUKSESTA KOULUTUKSELLISEN TASA-ARVON
TOIMENPIDEOHJELMAKSI**

Suomen erityiskasvatuksen liitto kiittää mahdollisuudesta osallistua koulutuksellisen tasa-arvon toimenpideohjelman valmisteluun. Ehdotuksessa koulutuksellisen tasa-arvon toimenpideohjelmaksi on iloksemme useita asioita, joita Suomen erityiskasvatuksen liitto pitää tärkeinä tavoiteltaessa koulutuksellista tasa-arvoa.

Esitetyistä toimenpiteistä haluamme ottaa esiin seuraavia näkökulmia:

Varhaiskasvatuksen kokonaisuudessa velvoittava esiopetus ja siihen sisältyvä riittävä tuki ja oppilashuolto ovat varmasti toimenpiteitä, jotka vahvistavat perusopetukseen siirtyvien lasten oppimisvalmiuksia ja lisäävät täten tasa-arvoisia edellytyksiä selviytyä koulun haasteista. Nivelvaiheeseen esiopetuksesta perusopetukseen ja etenkin siihen liittyvään tiedonsiirtoon tulee kiinnittää huomiota niin, että lapsen oppimisen ja kasvun tuen jatkumo varmistetaan.

Perusopetuksen kokonaisuudessa Suomen erityiskasvatuksen liitto tukee ehdotuksen toimenpide-esitystä (nro 3) oppilaan kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Opetusryhmien koon määrittely on erittäin kannatettava toimenpide-ehdotus. Riittävien erityisopettaja- ja koulunkäyntiavustajaresurssien turvaaminen jokaisen tukea tarvitsevan oppilaan oikeuden mukaisesti on mielestämme koulutuksellista tasa-arvoa merkittävästi edistävä asia. Ehdotuksessa kuitenkin oletetaan, että sekä opetusryhmien pienentäminen että tukiresurssien turvaaminen voitaisiin tehdä nykyisen rahoituksen puitteissa. Suomen erityiskasvatuksen liitto edellyttää erillisen rahoituksen osoittamista näihin toimenpiteisiin, sillä molemmat toimenpiteet toisivat lisäyksiä henkilöstöön.

Koulujen välisten erojen vähentämiseen kohdennetun valtionavustuksen kohdentuminen juuri niihin kouluihin, joiden lähialuekuvaaja osoittaa suurimmat tarpeet, tulee varmistaa jatkuvalla arvioinnilla. Opetuksen järjestäjän velvoittaminen säännölliseen seurantaan ja arviointiin lähialuekuvaajan mukaisten tukitoimien toteutumisesta aiheuttanee lisäkustannuksia, joiden ei tule vähentää koulun saamaa rahoitusta. Rahoituksen tulee olla pitkäjänteistä ja jatkuvaa, että koulun toimintaa ja henkilöstörakennetta voidaan suunnitella pitkäaikaisin ratkaisuin. Koulun tasolla myös tehostetun ja erityisen tuen piirissä olevien oppilaiden lukumäärän tulee vaikuttaa koululle suunnattaviin resursseihin.

Koulujen **sukupuolittuneiden käytäntöjen muuttaminen** on pitkäjänteistä työtä. Parhailtaan valmisteltavat esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteet ovat hyvä väline tasa-arvon edistämiseksi. Sekä yleisiä että oppiainekohtaisia osioita valmisteltaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota tasa-arvoa edistäviin asenteisiin ja arvovalintoihin.

Kaikilla koulutuksen asteilla toimivien **opettajien täydennyskoulutuksen** merkitys ja siitä huolehtiminen tulee kiitettävästi huomioitua viidennessä toimenpide-esityksessä.

Peruskoulun päättäneiden sijoittuminen jatko-opintoihin subjektiivisena oikeutena tukee juuri voimaan tulleen nuorisotakuun toteutumista. **Oppivelvollisuuden pidentäminen** on kuitenkin virallisena terminä käytössä aivan toisen sisältöisenä. Tässä yhteydessä suosittelisimme ilmaisua oppivelvollisuusiän nostaminen. Toisaalta esityksessä on jo ehdotettu esiopetuksen muuttumista velvoittavaksi eli kaikkiaan ehdotuksessa on kahden vuoden lisäys nykyiseen oppivelvollisuuteen. Tämä nostanee kustannuksia merkittävästi sekä opetuksen järjestäjän että valtion osalta. Oppivelvollisuuden jatkaminen saattaisi olla keino vähentää koulupudokkaiden määrää, mikäli voitaisiin osoittaa nuorille sellaisia opiskelumahdollisuuksia, jotka he kokevat motivoiviksi ja merkityksellisiksi oman tulevaisuutensa rakentamisessa. Pakko tuottaa kuitenkin harvoin toivotun lopputuloksen. Tästä syystä olisikin vahvistettava opintojen ohjausta ja tarjota kaikille perusopetuksen päättävälle toisen asteen opiskelupaikka sen sijaan, että veloitettaisiin lisävuoteen perusopetuksen päättymisen jälkeen. Opiskelijoiden määrä yhtä opinto-ohjaajaa kohti saa olla enintään 200 opiskelijaa, jotta voidaan taata riittävä henkilökohtainen ohjaus ja keskeytyksetön opintopolun jatkuminen.

Toisen asteen koulutusta käsittelevässä kokonaisuudessa pidämme tärkeänä että sekä tieteellisiin opintoihin valmentava **lukio** että käytännön ammatteihin johdettava **ammattillinen koulutus** säilyvät kaikkien opiskelijoiden todellisina vaihtoehtoina. Moniammatillinen opiskelijahuolto tulee turvata myös toisella asteella, jossa yhä useampi opiskelija tarvitsee psykososiaalista tukea. Koulupsykologien ja koulukuraattorin samoin kuin opinto-ohjaajien ja erityisopettajien palvelut tulee sisällyttää lainsäädäntöön ja määritellä kriteerein opiskelijamäärää kohti. Vain vahvoilla moniammatillisilla rakenteilla kyetään ehkäisemään syrjäytymistä ja vastaamaan nuorisotakuun vaatimuksiin.

Ammatillisessa koulutuksessa mielestämme nuoren opiskelu osaavan opettajan ohjauksessa ja käytäntöpainotteisin metodein tukee hyvin nuoren kasvua ammattiin. Työssäoppimisen laatuun on kiinnitettävä erityistä huomiota ja varmistettava että työpaikoilla on riittävästi ammattitaitoisia työpaikkaohjaajia. Ammatillisessa koulutuksessa tulee olla riittävästi aloituspaikkoja alueellisesti kattavasti. Aloituspaikkojen vähentäminen ja koulutustarjonnan keskittyminen aiheuttaa eriarvoisuutta koulutuksen saatavuudessa kasvukeskusten ulkopuolella. Oppisopimuskoulutus edellyttää, että työpaikoilla on riittävästi henkilökuntaa ohjaamaan ja opastamaan työssä oppijaa – näin ei tällä hetkellä ole.

Korkeakoulujen valinnoissa emme kannata sukupuolikiintiöitä. Koulutuksellisen tasa-arvon lisäämistä tavoittelevassa esityksessä tällainen sukupuolten eriarvoisen kohtelun ehdottaminen vaikuttaa omituiselta. Asenneilmapiirin muokkauksella ja työn

kannustavuudella sekä palkkauksen kehittämisellä uskoisimme myös miesten kiinnostuvan kasvatuksen ja sosiaalityön koulutusaloista. Kahden vuosittaisen haun mahdollistaminen ja opintojen joustava aloittaminen ovat kannatettavia esityksiä.

Sora-lainsäädäntö tulee käytännössä toteuttaa siten, että se ei loukkaa vammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden perustuslaillisia oikeuksia koulutukseen ja tutkintojen suorittamiseen.

On hämmentävää, että **erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden osuus** on otettu esiin erillisenä kokonaisuutena irrotettuna varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen kokonaisuuksista. Kuitenkin lähtökohdaksi nähdään yleisopetus ja opiskelu lähikoulussa. Osiossa on myös vanhentunutta termistöä ja asiavirheitäkin – nämä johtunevat siitä, että lähteenä ovat tilastot, jotka on ensimmäistä kertaa laadittu kolmiportaisen tuen lähtökohdista. Erityisopetus on tukea tarvitsevalle oppilaalle tarjottava tukimuoto, ei erillinen opetuksen muoto. Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden saama erityisopetus on heidän yleisin tukimuotonsa, eivät tukiovetus ja avustajapalvelut kuten ehdotuksessa todetaan.

Esitetyt toimenpiteet ovat riittämättömiä, jotta nykyisen lainsäädännön mukaisesti tukea tarvitseva oppilas voisi opiskella lähikoulussaan. Moniammatilliset oppilashuoltopalvelut ovat tärkeä osa kaikkien oppilaiden, ei vain erityistä tukea tarvitsevien, oppimisen ja koulunkäynnin tukea. Nykyresurssein niitä ei kyetä turvaamaan, vaan tulee todella määritellä riittävät palvelut jokaiselle oppilaalle. Valtion erityiskoulujen asiantuntijuus ei riitä eikä lisää koulutuksellista tasa-arvoa, vaan kaikissa kouluissa tulee olla erityisopettajan asiantuntemus. Opettajien pedagogisen asiantuntemuksen tulee olla tuen resursoinnin perustana. Oppilashuollon moniammatilliset palvelut tulee varmistaa valmisteilla olevassa opiskeluhuoltolaissa.

Esitämme, että kaikki erityisopetukseen ja erityiseen tukeen liittyvät toimenpiteet sijoitetaan varhaiskasvatukseen, perusopetuksen, lukion ja ammatillisen koulutuksen kokonaisuuksiin.

Turussa 10.1.2013

Päivi Juntti
puheenjohtaja
Suomen erityiskasvatuksen liitto ry.
Finlands specialpedagogiska förbund rf.

Haluatko
jotain
erityistä?